

Hoofdstuk 6

Slotbeschouwing en overzicht aanbevelingen

Grenswerkers worden geconfronteerd met een aantal problemen. Dit rapport concentreert zich op de problemen die zich voordoen op het fiscaal- en sociaalverzekeringsrechtelijk gebied. Dé grenswerker bestaat niet. Dit betekent dat in veel gevallen sprake moet zijn van maatwerk. We realiseren ons dat met name het sociaalverzekeringsrecht voor fiscalisten niet een gebied is waar ze zich dagelijks mee bezighouden. We hopen van harte dat het rapport leidt tot een boeiende discussie op de vergadering van de Vereniging voor Belastingwetenschap en spreken de hoop uit dat een aantal aanbevelingen uiteindelijk zal leiden tot een verbetering van de positie van de grenswerker. Omwille van de overzichtelijkheid volgen hier de aanbevelingen per hoofdstuk.

Hoofdstuk 1

Informatievoorziening

1. Grenswerkers verdienen een goede informatievoorziening op individueel niveau (zogenoemde grenstransparantie]. Aangezien de grenswerker te maken heeft met ten minste twee staten dienen bevoegde instanties zoals belastingdiensten, sociale verzekeringsinstanties en arbeidsbemiddelende instanties bilateraal (fysiek) samen te werken. Een goed voorbeeld van grensoverschrijdende samenwerking is het Team Grensoverschrijdend Werken en Ondernemen, waarin de Nederlandse, Duitse en Belgische belastingdienst is vertegenwoordigd.

Grenseffectentoets

2. Bij de totstandkoming van wetgeving en administratieve procedures inzake grenswerkers dient net als op EU-niveau zowel door de wetgevende als door de uitvoeringsinstanties standaard een (grens)effectentoets plaats te vinden.

Dubbele economische heffing

3. De EC dient in de ontwerp-richtlijn voorkoming dubbele belasting naast het voorkomen van dubbele belasting eveneens aandacht te besteden aan de voorkoming van dubbele economische heffing. De voor- en nadelen van deze dubbele economische heffing voor zowel grenswerkers als voor lidstaten dienen te worden onderzocht.

Juiste statistische cijfers grensverkeer

4. Om een juist beeld van de (grens)effecten van wetgeving en administratieve procedures te verkrijgen is het van belang dat er juiste cijfers over grenswerkers zijn. Eurostat bijvoorbeeld heeft geen exacte cijfers van grenswerkers. Eurostat en nationale statistiekenorganisaties dienen aan de hand van een uniform begrip 'grenswerker', waaronder zowel de werknemer als de zelfstandige kan worden verstaan, statistische gegevens te verzamelen.

Hoofdstuk 2***Voorkoming dubbele belasting en vrij verkeer van personen***

5. Idealiter zou een aanvullend artikel op artikel 48 VWEU kunnen worden geformuleerd. 'De Raad stelt na raadpleging van het Europees Parlement met eenparigheid van stemmen, volgens een gewone wetgevingsprocedure, de bepalingen vast die betrekking hebben op het voorkomen van dubbele belasting, voor zover deze noodzakelijk zijn om het vrij verkeer van personen, die in een lidstaat wonen en in een of meerdere lidstaten werken, te bewerkstelligen en de samenhang met de maatregelen genoemd in artikel 45 respectievelijk artikel 48 VWEU te verwezenlijken. Wanneer een lid van de Raad verklaart dat een ontwerp van wetgevingshandeling als bedoeld in de eerste alinea afbreuk zou doen aan belangrijke aspecten van zijn fiscaal stelsel, met name het toepassingsgebied, de kosten en de financiële structuur ervan, of gevolgen zou hebben voor het financiële evenwicht van dat stelsel, kan hij met gegronde redenen verzoeken dat de aangelegenheid wordt voorgelegd aan de Europese Raad.

In dat geval wordt overlegd met dat lid en de gewone wetgevingsprocedure wordt geschorst. Na bespreking zal de Europese Raad, binnen vier maanden na die schorsing:

- a) het ontwerp terugverwijzen naar de Raad. waardoor de schorsing van de gewone wetgevingsprocedure wordt beëindigd, of
- b) niet handelen of de Commissie verzoeken een nieuw voorstel in te dienen; in dat geval wordt de aanvankelijk voorgestelde handeling geacht niet te zijn vastgesteld.'

Derdelanders als grensarbeider te laten werken

6. We bevelen aan om in artikel 79, lid 2, onderdeel b, VWEU op te nemen dat onderdanen van derde landen die legaal in een lidstaat verblijven als grenswerker in een andere lidstaat mogen werken.

Hoofdstuk 3

Inspanningsverplichting autoriteiten ten aanzien van woonplaats

7. De Nederlandse overheid zou in wetgeving moeten vastleggen dat een persoon geen dubbele woonplaats kan hebben voor de toepassing van de Nederlandse fiscale en socialezekerheidswetgeving.
8. Voor de bepaling van de woonplaats heeft de praktijk behoefte aan eenduidige geformuleerde criteria. De Nederlandse regering en de EU moeten zich daarom inspannen om in wetgeving helder vast te leggen welke elementen van doorslaggevend belang zijn bij de bepaling van de woonplaats van een persoon. Idealiter zou de woonplaatsvaststelling zowel voor de belasting- en premieheffing hetzelfde moeten zijn. Er dient in EU-verband maar één woonplaats te zijn. In het geval dat er tussen de lidstaten verschil van mening is over de woonplaats, dient artikel 11 Verordening nr. 987/2009 voor de belastingheffing en de sociale zekerheid leidend te zijn. Bij migratie moet het niet mogelijk zijn dat natuurlijke personen zich kunnen inschrijven in een basisadministratie van een lidstaat indien zij nog niet zijn uitgeschreven uit de administratie van de oorspronkelijke lidstaat.

Hoofdstuk 4

Samenloop belasting- en premieheffing

9. Bij het werken in een ander land wordt de heffingsbevoegdheid over inkomsten uit niet-zelfstandige arbeid op basis van de zogenoemde 183 dagen-bepaling - die nog twee aanvullende eisen kent - toegewezen aan de werkstaat als de duur de 183 dagen overschrijdt. Anders is de wetgeving van de woonstaat van toepassing. Voor de verzekeringsrespectievelijk premieplicht geldt dat in geval van detacheren conform artikel 12 Verordening nr. 883/2004 deze is toegewezen voor de duur van twee tot vijf jaren aan de uitzendende staat. Bij tijdelijk werken in een andere staat dan de normale werkstaat zal na 183 dagen de verzekerings- en premieplicht divergeren van de belastingplicht. Dit leidt tot ongewenste (administratieve) effecten voor migrerende werkers.

In het belastingverdrag met Duitsland is ervoor gekozen dat personen die op het grensoverschrijdende bedrijventerrein werken de woonstaat voor alle heffingen laten prevaleren (zie artikel 14, par. 3 Verdrag Nederland-Duitsland 2012).

Wij bevelen aan deze oplossingsrichting tot algemeen beleid te verheffen bij verdragsonderhandelingen bij verdragen ter voorkoming van dubbele belasting en uit te breiden tot alle situaties. In geval van detachering zou de periode van verzekeringsplicht moeten worden teruggebracht naar twaalf maanden en de periode van belastingplicht zou moeten worden opgeschroefd naar twaalf maanden. Hiermee wordt de belasting- en premieheffing in een staat geconcentreerd.

Multidisciplinaire aanpak

10. Bij de onderhandelingen over belastingverdragen dienen ook socialezekerheidsexperts te worden betrokken, waarbij er naar wordt gestreefd dat de toewijzingsregels in de (internationale) socialezekerheidsregelgeving en belastingverdragen 'samenvallen'.

Gelijktijdige gelijke behandeling in werkstaat én woonstaat en compensatie

11. Voor grensoverschrijdend werken dient te gelden: gelijke behandeling in de werkstaat, wat onder andere betekent gelijke loonkosten, gelijk bruto respectievelijk netto loon. Indien er in de woonstaat nadelen ontstaan ten opzichte van de buurman, dient in eerste instantie de woonstaat deze te compenseren. Op EU-niveau dient naar een algemene compensatieregeling voor ingezetenen te worden gestreefd. De EC dient idealiter een richtlijn uit te vaardigen waarin is opgenomen dat de lidstaten verplicht worden een (facultatieve) compensatieregeling te implementeren in de nationale wetgeving van de woonstaat indien er ten gevolge van grensoverschrijdend werken substantiële nadelen ontstaan. Dit kan gecombineerd worden met een macro-economische verrekening op EU-niveau, op dezelfde manier als waarop Nederland dat momenteel al doet in de relatie met België.

Verduidelijking exclusieve werking

12. De Nederlandse regering moet zich inspannen om duidelijkheid te scheppen over de concrete betekenis van het voorschrift dat op een persoon slechts één wetgeving van toepassing is, nu uitgeschreven in artikel 11, lid 1, Verordening nr. 883/2004. Een mogelijkheid om de ontstane onzekerheid op te heffen, is door in een bijlage bij de verordening de regelingen te vermelden waarvoor de exclusieve werking onverkort geldt. Een alternatieve oplossing zou kunnen zijn om in de verordening te vermelden dat waar het beginsel van de exclusieve werking geen toepassing vindt, sociale bijdragen mogen worden verlangd door de lidstaat aan wiens wetgeving de betrokken persoon niet is onderworpen maar die wel geroepen wordt om uitkeringen te betalen.

Wijziging rechtskracht A1-verklaring

13. De ontvangende lidstaat dient ten aanzien van de A1-verklaring meer controlebevoegdheden en verplichtingen te krijgen.

Informatieverplichting werkgever A1-verklaring

14. De uitzendende lidstaat dient de hoogte van het bruto loon dat de uitzendende werkgever betaalt aan de gedetacheerde werknemer te vermelden op de A1-verklaring. Daarnaast dient in de verklaring informatie te worden gegeven over aan welke staat de belastingheffing is toegewezen. Echter deze informatie is niet bindend. Indien achteraf blijkt dat de feiten anders zijn dan waarop de verklaring is gebaseerd, wordt die verklaring ten aanzien van de belastingheffing ingetrokken. Het voor de sociale zekerheid bevoegde orgaan van een lidstaat moet ter verificatie en controle van een A1 kunnen beschikken over de gegevens die een werkgever verplicht is te melden in het kader van Richtlijn nr. 2014/67/EU.

Internationaal beroepsgoederenvervoer

15. Voor het internationaal beroepsgoederenvervoer dient zowel voor de belastingheffing en verzekeringsplicht uitgegaan te worden van het woon- of zetellandbeginsel van de werkgever, waarbij het belang van de werknemer voorop staat. Toewijzing aan de woon- of zetelplaats van de werkgever heeft als voordeel dat de administratieve lasten voor de werkgever en werknemer relatief gering zijn. Aangesloten zou kunnen worden bij de vervoersvergunning.

Telewerken

16. Bij grensoverschrijdend werken gaat het bij de toewijzing van de belastingplicht om 'physical presence'. Bij het fenomeen van het zogenoemde telewerken, een toenemend fenomeen gezien de technologische ontwikkelingen die het thuiswerken mogelijk maken, biedt dat criterium geen soelaas. Wij bevelen aan dat bij telewerken de belasting- en premieheffing gecoördineerd plaatsvindt.

Hoogleraarbepaling in sommige Nederlandse belastingverdragen

17. De zogenoemde 'hoogleraarbepaling' van onder andere artikel 20 Verdrag Nederland-België 2001 bepaalt dat voor de eerste twee jaar het recht om belasting te heffen aan de woonstaat is toegewezen. De Verordening nr. 883/2004 wijst de premieheffing toe aan de werkstaat. Daardoor lopen de belasting- en premieheffing niet synchroon. De zogenoemde 'hoogleraarbepaling' dient daarom te vervallen.

Handhavingsrichtlijn gedetacheerden, loon gedetacheerde werknemers

18. In de Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de EU dient in artikel 8 opgenomen te worden: de wijze waarop de loonbelasting met inachtneming van het van toepassing zijnde belastingverdrag ingehouden wordt op het loon van de gedetacheerde werknemer, en in artikel 9 een bewijs, waaruit blijkt of, en waar er loonbelasting is afgedragen.

Samenwerking (buitenlandse) bevoegde organen inzake afdracht

19. De dienstverlening van de SVB-bureaus voor Belgische en Duitse Zaken moet uitgebreid worden, zodat werkgevers via deze bureaus hun buitenlandse sociaalzekerheidspremies kunnen afdragen. Deze SVB-bureaus moeten daarbij samenwerken met de Duitse respectievelijk Belgische bevoegde organen.

Substantiële werkzaamheden

20. Artikel 13 Verordening nr. 883/2004 spreekt over 'een substantieel deel van de werkzaamheden'. In de toepassingsverordening wordt gesproken over 'een (...) substantieel deel van *alle* werkzaamheden in loondienst of anders dan in loondienst' (25%). Ook in de Praktische⁸⁶⁷ gids wordt bij de diverse onderdelen de omschrijving 'een kwantitatief substantieel gedeelte van alle werkzaamheden' gebruikt. Ter zake van de vraag of een betrokkene substantieel arbeid verricht in de lidstaat van de woonplaats, moet ook acht worden geslagen op tijdvakken van arbeid die buiten de Unie worden verricht voor zover uit de jurisprudentie van het Hof van justitie volgt dat op deze tijdvakken Verordening nr. 883/2004 van toepassing is. Werkzaamheden verricht buiten de EU voor een buiten de EU gevestigde werkgever worden dan buiten beschouwing gelaten.

Formele / materiële werkgever

21. Voor de toepassing van belasting- en premieheffing inzake het ter beschikking stellen van arbeidskrachten dient ter vermindering van de administratieve lasten een uniform werkgeversbegrip te worden gehanteerd.

Social dumping

22. 'Social dumping' wordt niet door alle lidstaten gelijk uitgelegd. Met name de nieuwere lidstaten gaan hier liberaler mee om dan de oude lidstaten. Zie onder andere het arrest Bogdan Chain. In dergelijke gevallen wordt gepretendeerd dat de uitgezonden persoon onderworpen is aan een - meestal voor de uitlener - financieel aantrekkelijk sociaal zekerheidsregime en of belastingregime. Veelal is sprake van schijnconstructies waarbij de feiten en omstandigheden, die tot aanwijzing van deze stelsels leiden, gefingeerd worden, dan wel geen reële betekenis hebben (arrest Plum, Cypriotische payroll constructie met vrachtwagenchauffeurs). Het begrip 'social dumping' dient op EU-niveau te worden gedefinieerd. Voorgesteld wordt dat, indien een van de bevoegde instanties van een van de betrokken lidstaten vermoedt, dat sprake is van 'social dumping', de bevoegde instanties (arbeids- en sociaalzekerheidsrecht en fiscaliteit) verplicht worden om hierover met elkaar in overleg te treden. Hiertoe zou een wettelijk afdwingbare bepaling in de Verordening nr. 987/2009 moeten worden opgenomen.

Arbeidsrelatie en onderworpen wetgeving

23. De Nederlandse regering dient zich in te spannen om een EU-regeling tot stand te brengen voor werknemers die in meerdere lidstaten werken, die er zorg voor draagt dat zij onderworpen worden aan de wetgeving van de lidstaat waarmee hun arbeidsrelatie de nauwste aanknoping heeft.

⁸⁶⁷ Praktische gids Over de toepasselijke wetgeving in de Europese Unie (EU), de Europese Economische Ruimte (EER) en Zwitserland, december 2013

Hoofdstuk 5

Kinderbijslag

24. De Nederlandse regering kan aan ongelijke bedeling van hen die toevallig op de peildatum verzekerd zijn en zij die dat niet zijn, tegemoet komen door in de nationale wetgeving ruimte te maken voor personen die op grond van de verordening onderworpen worden aan de Nederlandse wetgeving maar niet verzekerd zijn voor de AKW op de peildatum van een kwartaal

Voorstel nieuw artikel 13. lid libis. Verordening nr. 883/2004

25. We zijn van mening dat de voorgestelde toevoeging van artikel 13, lid 4bis, Verordening nr. 883/2004 zou moeten zijn; 'Op degene die een werkloosheidsuitkering in de ene lidstaat ontvangt en tegelijkertijd werkzaamheden - al dan niet in loondienst - in een andere lidstaat verricht, is de wetgeving van toepassing van de lidstaat waar de werkzaamheden verricht worden'. We bevelen aan om de werkstaatbeginsel en niet het door de EC voorgestelde woonstaatbeginsel toe te passen.

Onderzoek positie verdragsgerechtigde gezinsleden

26. We bevelen aan dat er nader onderzoek plaatsvindt naar de positie van de inactieve gezinsleden (verdragsgerechtigden) van in Nederland werkende grenswerkers (hoofdverzekerde) wat betreft:
- de werelddekking (spoedeisende medische zorg tijdens vakantie);
 - de juridische mogelijkheid om zich aanvullend te verzekeren in Nederland;
 - de mogelijkheid om zich als verdragsgerechtigde aan te sluiten bij de Nederlandse zorgverzekeraar van de actieve grenswerker.

Onderzoek naar fiscale heffingen bij financiering prestaties ziekte

27. We bevelen aan dat de EC op grond van artikel 4, lid 3, VEU en artikel 45 VWEU onderzoekt welke mogelijkheden de EU heeft om te regelen dat lidstaten fiscale heffingen voor de financiering van prestaties bij ziekte achterwege moeten laten in het geval de gepensioneerde premies of bijdragen, of soortgelijke inhoudingen in een andere lidstaat verschuldigd is voor het verkrijgen van die prestaties. Aan artikel 30 Verordening nr. 883/2004 zou een nieuw derde lid toegevoegd kunnen worden: 'Wanneer een pensioengerechtigde, in de in artikelen 24 en 25 bedoelde gevallen, krachtens de wetgeving van de lidstaat waar hij woont substantiële fiscale heffingen verschuldigd is, zijn deze niet invorderbaar voor dat deel van die heffingen dat geheven wordt voor de financiering van het verkrijgen van prestaties bij ziekte en van moederschaps- en daarmee gelijkgestelde vaderschapsuitkeringen in het geval de gepensioneerde premies of bijdragen, of soortgelijke inhoudingen in een andere lidstaat verschuldigd is voor het verkrijgen van die prestaties'.

Prestaties bij langdurige zorg

28. We bevelen aan om de lidstaat waar betrokkene woont - gezien het specifieke woonstaatkarakter van deze uitkeringen - exclusief bevoegd te maken voor de toekenning van uitkeringen bij langdurige zorg. Teneinde het overgangsrecht voor bestaande gevallen te realiseren zou in artikel 87 Verordening nr. 883/2004 opgenomen moeten worden: 'Indien een persoon woonachtig buiten de bevoegde lidstaat op 31 december 20xx aanspraak heeft op een uitkering bij langdurige zorg, wordt deze uitkering beschouwd als een verstrekking bij langdurige zorg'.⁸⁶⁸

Statuut verdragsgerechtigde

29. We bevelen aan nabestaanden (bedrijfs)pensioenen toe te voegen aan de lijst in Bijlage XI, Deel Nederland, punt 1, onder f) van uitkeringen en pensioenen op grond waarvan een betrokkene als verdragsgerechtigde kan worden aangemerkt in Nederland, zodat deze het statuut van verdragsgerechtigde kunnen behouden.

Belastingverdrag Nederland-Duitsland 2012: kortdurende sociale uitkeringen

30. We bevelen aan dat het Verdrag Nederland-Duitsland 2012 inzake kortdurende socialezekerheidsuitkeringen wordt gewijzigd. Het recht van de woonstaat (artikel 17, lid 1, Verdrag Nederland-Duitsland 2012) om tijdens de dienstbetrekking van een grenswerker kortdurende aan de arbeid verbonden socialezekerheidsuitkeringen belasten, dient te verdwijnen. Het toewijzen van de belastingheffing over deze uitkeringen (bijvoorbeeld ziektegeduld en betaald ouderschapsgeld) aan de werkstaat voorkomt dat de werknemer, die sociaal verzekerd blijft in de werkstaat, tijdelijk belast wordt in de woonstaat.

Arbeidsrecht en sociaalzekerheidsrecht bij ziekte: samenloop loondoorbetalingsverplichting uit lidstaat A en ziektewetuitkering uit lidstaat B

31. De EC dient een oplossing te vinden voor de problemen die ontstaan door het gebrek aan afstemming tussen Verordening nr. 883/2004 en Verordening nr. 593/2008.

Wederzijdse erkenning arbeidsongeschiktheid

32. We bevelen aan dat Nederland de mogelijkheid onderzoekt om met Duitsland en België tot wederzijdse erkenning van de mate van volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid te komen.

⁸⁶⁸ www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/ThinkTank_Pensioners_2009.pdf, geraadpleegd op 26 januari 2017.

Nederlandse en Duitse arbeidsongeschiktheidsuitkering

33. We bevelen aan dat het zogenoemde WIA-hiaatproblematiek, die ontstaat in het geval een grenswerker na 78 weken een Duits pro-rata arbeidsongeschiktheidsuitkering en pas na 104 weken een Nederlandse pro-rata arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt, opgelost kan worden door 'automatische' toepassing van artikel 23, lid 6, Wet WIA. Op deze eenvoudige wijze kan het arrest Leyman geïmplementeerd - in de geest van artikel 4, lid 3, VEU - worden.

Algemene aanbeveling socialezekerheidscoördinatie

34. Er zou onderzocht moeten worden of het mogelijk is om in de Verordening nr. 883/2004 een nieuwe preambule of algemene bepaling op te nemen. Deze zou kunnen luiden: 'Indien er voor een bepaalde groep personen als gevolg van het niet op elkaar afgestemd zijn van socialezekerheidsstelsels gedurende een bepaalde periode een significant lagere bescherming is dan voor de nationale burgers geldt in de laatste werkstaat én in de woonstaat terwijl coördinatieregels deze situatie niet kunnen oplossen, dan dienen de betrokken lidstaten een regeling te treffen om deze nadelen te ondervangen.'

Sociaal toerisme

35. We bevelen aan dat een werknemer, die altijd in een lidstaat sociaal verzekerd is geweest en korte tijd als werknemer in een andere lidstaat gaat werken en daardoor een hogere en/of langere durende werkloosheidsuitkering ontvangt uit die lidstaat, pas na drie maanden een werkloosheidsuitkering kan aanvragen in die lidstaat. Ten aanzien van de bestrijding van het sociaal toerisme ondersteunen we de maatregel die de EC voorstelt om een werknemer uit een andere lidstaat pas na drie maanden de mogelijkheid te geven een uitkering aan te vragen in de werkstaat.

Werkloosheidscoördinatie grenswerkers

36. We bevelen aan dat artikel 65 Verordening nr. 883/2004 als volgt gaat luiden:
1. De werkloze, die tijdens het verrichten van zijn laatste werkzaamheden, al dan niet in loondienst, in een andere dan de bevoegde lidstaat woonde, stelt zich ter beschikking van de arbeidsvoorzieningsdiensten van de lidstaat waar hij woont. Hij heeft recht op uitkering volgens de wetgeving van de lidstaat waar hij woont, alsof hij tijdens het verrichten van zijn laatste werkzaamheden, al dan niet in loondienst aan die wetgeving onderworpen was. Deze prestaties worden verleend door het orgaan van de woonplaats.
 2. De werkloze, die tijdens het verrichten van zijn laatste werkzaamheden, al dan niet in loondienst, in een andere dan de bevoegde lidstaat woonde, en die ten minste twaalf maanden/vijf jaren onderworpen is geweest aan de wetgeving van de bevoegde lidstaat, kan er voor kiezen om zich ter beschikking te stellen van de arbeidsvoorzieningsdiensten van de bevoegde lidstaat. Hij heeft recht op uitkering

volgens de wetgeving van de bevoegde lidstaat alsof hij in die lidstaat woonde. Deze uitkering wordt door het orgaan van de bevoegde lidstaat verleend.

3. Van de keuze geboden in lid 2 kan alleen gebruik worden gemaakt bij aanvang van de werkloosheid. De keuze is eenmalig en definitief.
4. De in lid 2 bedoelde werkloze registreert zich als werkzoekende bij de bevoegde diensten voor arbeidsvoorziening van de bevoegde lidstaat. Hij wordt onderworpen aan de daar georganiseerde controles en houdt zich aan de door de wetgeving van die lidstaat gestelde voorwaarden. Indien hij zich tevens als werkzoekende wenst te registreren in de lidstaat waar hij woont, voldoet hij volledig aan de in die lidstaat geldende verplichtingen.
5. De uitvoering van lid 2 en van lid 4, tweede zin, alsmede de regelingen voor de uitwisseling van informatie, de samenwerking en wederzijdse bijstandverlening tussen de organen en diensten van de lidstaat van de woonplaats en de lidstaat waar de betrokkene het laatst werkzaamheden heeft verricht, worden vastgesteld in de toepassingsverordening.

Groenboek samenhang fiscale en sociale heffingen pensioenen

37. De EC dient in samenwerking met OESO in een *greenpaper* (groenboek) de problematiek van grensoverschrijdende gepensioneerden te analyseren en aanzet te geven voor een oplossing. Better regulation is mogelijk door toepassing van het integrale woonstaatbeginsel.

Codificering van jurisprudentie sociale zekerheid

38. Gelet op de invloed die de jurisprudentie heeft op de samenloop van gezinsbijslagen moet worden geconcludeerd dat Verordening nr. 883/2004 wat betreft gezinsbijslagen eerder het karakter van een richtlijn heeft dan van een direct verbindende verdragstekst. Dit komt de kenbaarheid van de rechten van grenswerkers niet ten goede. Het voorstel op het vlak van de gezinsbijslagen dat de EC op 13 december 2016 heeft gedaan, is vanuit dat perspectief te weinig ambitieus. De EC dient zich daarom in overleg met de Administratieve Commissie sterker in het geval van gezinsbijslagen maar ook andere onderwerpen, in te zetten om jurisprudentie te codificeren in Verordening nr. 883/2004 en Verordening nr. 987/2009.

Pan-Europese pensioenfondsen

39. In navolging van België moet Nederland wetgeving maken om pan-Europese pensioenfondsen aan te trekken.